

MINISZTERELNÖKSÉG

GULYÁS GERGELY
miniszter

**Dr. Sulyok Tamás úr,
az Alkotmánybíróság elnöke és**

Tárgy: III/02647/2021. számon folyamatban
lévő alkotmányjogi panasz

Iktatószám: JHÁT-PDF/334/5 /2021.

**Dr. Bitskey Botond úr,
az Alkotmánybíróság főtitkára
részére**

Alkotmánybíróság

Budapest
Donáti utca 35-45.
1015

Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Főtitkár Úr!

Az Alkotmánybíróság honlapjára felkerült a III/02647/2021. számú indítvány, melyben az indítványozó bíróság az egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról, valamint ingyenes vagyonszolgáltatásról szóló 2020. évi XXX. törvény (a továbbiakban: Módtv.) 33. §-ának (5) bekezdésével hatályba léptetett, az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény 2020. május 29. napjától hatályos 3. §-ának x) pontja, a 69/B. § (1) bekezdés b) pontjának be) alpontjában foglalt „születési” kitétel és a 69/B. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kéri az Alkotmánybíróságtól a kihirdetés napjára visszamenőleges hatállyal. Kezdeményezi továbbá, hogy az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 45. §-ának (2) és (4) bekezdései alapján az Alkotmánybíróság mondja ki, hogy az alaptörvény-ellenes jogszabályi rendelkezések nem alkalmazhatók az érintett ügyben és valamennyi a bíróságok előtt folyamatban lévő egyedi ügyekben.

Az Abtv. 57. §-ának (1b) bekezdésében foglaltak alapján az ügyvel kapcsolatos álláspontomról az alábbiakban tájékoztatom a tisztelt Alkotmánybíróságot.

1. Magyarországon az állami anyakönyvezés alapjait az állami anyakönyvekről szóló 1894. évi XXXIII. törvénycikk teremtette meg, melynek 1. §-a értelmében a törvénycikk szerinti állami anyakönyvek a születések, házasságok és halálesetek közhiteleű nyilvántartására és tanúsítására szolgáltak. Az At. a korábban hatályos szabályozással, az anyakönyvekről, a házasságkötési eljárásról és a névviselésről szóló 1982. évi 17. törvényerejű rendelettel egyezően – a családjog anyagi jogi szabályai szerint az ember családi kapcsolatait meghatározó, – a születéssel, a házasságkötéssel, a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésével, valamint a halálesettel összefüggő, törvényben meghatározott adatokat, illetve az ezekkel kapcsolatos változásokat

határozza meg olyan adatként, amelyet az anyakönyvnek tartalmaznia kell. Az anyakönyv deklaratív hatályú nyilvántartás, arra szolgál, hogy a törvényben meghatározott anyakönyvi eseményeket, illetve az azokkal kapcsolatos adatokat regisztrálja, továbbá ellenkező bizonyításig közhitelűen tanúsítsa a benne foglalt adatok alapjául szolgáló, már bekövetkezett események megtörténtét.

A Módtv.-vel módosított At. 2020. május 29-től bevezette a születési nem fogalmát. A születési nem eszerint az elsődleges nemi jelleg, illetve kromoszóma alapján meghatározott biológiai nemet foglalja magában. A módosítás – figyelemmel az állami anyakönyvezés elsődleges céljára – egyértelmű helyzetet teremtett azáltal, hogy az anyakönyv a biológiai nemből levezetett születési nemet tartja nyilván.

Az anyakönyvvezető a nemre vonatkozó adatot orvostudományi ismeretekkel rendelkező egészségügyi szakember által bejelentett adattal veszi nyilvántartásba. A nemre vonatkozó adat bejegyzése tehát orvostudományi alapokon nyugvó ténykérdés, vagyis mind a gyermek nemét megállapító orvos részéről, mind az anyakönyvi bejegyzést teljesítő anyakönyvvezető részéről hiányzik a mérlegelés, valamint a szubjektív megítélés lehetősége. A nem meghatározása attól függ, hogy az adott természetes személy melyik nem alapvető biológiai ismertetőjegyeivel (nemi jelleget meghatározó külsődleges és belső jegyek, illetve kromoszóma) rendelkezik.

A biológiai értelemben vett nem az orvostudomány jelenlegi állása szerint nem változtatható meg. Orvostudományi megközelítésből vizsgálva megállapítható, hogy egy biológiailag férfinak vagy nőnek született személy a nemi átalakító műtétet követően sem válik biológiailag ellenkező nemű személlyé. Tekintve, hogy a biológiai nem megváltoztatása orvostudományi szempontból nem lehetséges, így a jogalkotó az anyakönyvi nyilvántartásba bejegyzett és az ellenkező bizonyításig közhitelűen tanúsított adatok megváltoztatását sem tehetné lehetővé, az ugyanis a tudományos tényhellyel ellentétes eredményre vezethetne. Ezzel összefüggésben fontos utalni rá, hogy az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésének kibontásakor többször rámutatott, hogy az ott felsorolt tulajdonságok, például a faj, szín, nem, stb. az egyén saját elhatározásától nem függő, megváltoztathatatlan tulajdonságok [42/2012. (XII. 20.) AB határozat [40], 3206/2014. (VII. 21.) AB határozat [27]].

A szabályozás célja tehát – többek között – az orvostudományi alapokon nyugvó születési nem mint a személy azonosító adatának a regisztrálása és nyilvántartása volt, figyelemmel arra is, hogy a nemet, illetve a nemi identitást érintő egyéb adat kifejezetten anyakönyvben történő nyilvántartásának az Alaptörvényből, illetve a szabályozás céljából levezethető alkotmányos indoka nincs.

A születési nem mint a személyazonosító adatok nyilvántartásának új eleme egy nem megváltoztatható tényhelyzetet rögzít. Mindazon jogok és kötelezettségek, amelyeket jogrendszerünk a biológiai nemhez társít, e meg nem változtatható tulajdonsághoz és nem az azt csupán deklarááló nyilvántartási adathoz kötődnek.

2. Az indítványozó bíróság az Alaptörvény II. cikkét, és a VI. cikk (1) bekezdését, az emberi méltóság, valamint a magánélet tiszteletben tartásához való jog védelmét deklarááló rendelkezéseit jelölte meg továbbá hivatkozott az Emberi Jogok Európai Bíróságának több eseti döntésére is. Álláspontja szerint a hatályos szabályozás következtében sérül a felperes emberi méltósága, valamint az abból fakadó névváltoztatáshoz való joga.

Az Alkotmánybíróság több határozatban is rámutatott, hogy a magánszférához való jog és a magánélet szabadságához való jog az egyén autonómiájának védelmére szolgáló olyan alapjog, amely az ember veleszületett méltóságából ered [56/1994. (XI. 10.) AB határozat].

A magánszféra sérelmét jelentheti, ha az állam kellő indok nélkül avatkozik be a magánszféra körébe tartozó viszonyokba [46/1991. (IX. 10.) AB határozat, 36/2005. (X. 5.) AB határozat].

Álláspontom szerint – a fent kifejtettek alapján – a szabályozás annak céljából eredően nem terjedhet ki arra, hogy a természetes személyazonosító adatként nyilvántartott születési nemen túlmenően a nemi identitást tükröző adatot is nyilvántartsa. Ezt az egyén emberi méltóságából eredő magánszférához való jogának védelme indokolja, figyelemmel arra, hogy az egyén nemi identitása és annak kibontakoztatása a személyiség olyan elemét képezi, amellyel összefüggésben az államnak elsősorban be nem avatkozási kötelezettségének kell eleget tennie.

Alapvető különbség van ugyanis a születési nem mint deklaratív, jogot és kötelezettséget nem keletkeztető, csupán egy – az orvostudomány által alátámasztott módon meg nem változtatható – tényhelyzetet rögzítő nyilvántartási adat és az egyén nemi identitása és annak kibontakozása mint – az At. vonatkozó rendelkezései által nem érintett – alapjog között.

3. A 27/2015. (VII. 21.) AB határozat megállapította, hogy a saját név viseléséhez való jog tartalmát tekintve azt fejezi ki, hogy az egyén meglévő – állam által regisztrált – neve senkitől sem vehető el, s az állam az érintett beleegyezése nélkül a nevet nem is változtathatja meg, tehát az korlátozhatatlan. Az Alkotmánybíróság a névjog egyes elemeit az 58/2001. (XII. 7.) AB határozatában értelmezte. E határozat elvi jelentőséggel mutatott rá, hogy a névjog egyes elemei, így például a névváltoztatás már a névjog korlátozható tartományába esnek. E korlátozás alkotmányossága az általános szükségességi-arányossági teszt alapján ítéltető meg.

4. Fontos kiemelni, hogy a transzszexualizmus továbbra is egy betegség. Jelenleg a transzszexualizmust az Egészségügyi Világszervezet a „Mentális és viselkedészavarok” fejezetben szerepelteti. Elkészült ugyan a Betegségek nemzetközi osztályozásának (BNO) új verziója – amelyet 2022. január 1-jétől kell alkalmazni –, de ez sem hagyja el a betegségek közül a transzszexualizmussal összefüggő állapotot, hanem áthelyezi a „Szexuális egészséggel kapcsolatos állapotok” fejezetbe. Az indítványban a nemi átalakító beavatkozásokat illetően előadottakkal kapcsolatban alapvető jelentőséggel bír annak hangsúlyozása, hogy az ilyen beavatkozásokat a jogalkotó semmilyen formában nem korlátozta, ellenben az egyén autonómiáját, az emberi méltóságot a lehető legnagyobb mértékben tiszteletben tartva járt el a szabályozás megalkotásakor.

E beavatkozások elvégzése a korábbi szabályozás mellett sem képezte az anyakönyvbe bejegyzett nem megváltoztatásának a feltételét, így a korábbi szabályozási környezet sem sarkallhatott arra senkit, hogy a nemi identitásából fakadóan orvosi beavatkozások sorozatának vesse alá magát. Ez az egyén szabad elhatározásából fakadhatott, amit semmilyen jogszabályi rendelkezés nem befolyásolt. A hatályos szabályozás tükrében pedig elmondható, hogy ahogyan a nemi átalakító műtét a korábbi szabályozás szerint nem volt a feltétele az anyakönyvbe bejegyzett adat megváltoztatásának, úgy a születési nem megváltoztatásának a korlátozása sincs semmilyen kihatással az orvosi beavatkozások elvégzésére, tekintve, hogy az érintettek a szabályozástól függetlenül alávetették magukat ezeknek. A mindenkori anyakönyvi jogi szabályozás és a nemi átalakító beavatkozások között tehát semmilyen kapcsolat nincs.

Mindazonáltal a jogalkotó a biológiai nemnek megfelelő adat állami regisztrálásával és következetes nyilvántartásával a testi és lelki egészség védelme mellett áll ki, figyelemmel arra, hogy az orvosi diagnózis felállítása során elengedhetetlen információ lehet a beteg biológiai nemének ismerete, amely egy téves diagnózis esetén a beteg életének megmentését is befolyásolhatja.

Fentiekén túl lényegesnek tartom megjegyezni, hogy a törvény nem hagyja figyelmen kívül, hogy léteznek olyan személyek, akik esetében az elsődleges nemi jelleg és a kromoszóma alapján meghatározható „nem” adat nem esik egybe. A születési nem fogalma ennek ismeretében az elsődleges nemi jelleg és a kromoszóma viszonylatában az „illetve” kötőszót tartalmazza, amely nemcsak együttes feltételként, hanem vagylagosan is értelmezhető. Ennek megfelelően, amennyiben az elsődleges nemi jelleg alapján nem lehetne következtetni a születési nemre, akkor további támpontot jelenthet a kromoszóma vizsgálata. A kromoszómák vizsgálatát természetesen nem minden esetben végzik el, hiszen az esetek többségében elegendő az elsődleges nemi jelleg vizsgálata. Az anyakönyvvezető a „születési nemre” vonatkozó adatot – ugyanúgy ahogyan korábban is – egészségügyi szakember által igazolt adattal, mérlegelés nélkül veszi nyilvántartásba.

5. Az indítványban foglaltakkal összefüggésben elvi jelentőséggel emelendő ki, hogy az Alaptörvény L) cikkének (1) bekezdése szerint Magyarország védi a házasság intézményét mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. A hivatkozott bekezdés azt is rögzíti, hogy „A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. Az anya nő, az apa férfi”. Ezzel összhangban a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 4:5. §-ának (1) bekezdése úgy rendelkezik a házasságról, hogy az akkor jön létre, ha az együttesen jelen lévő férfi és nő az anyakönyvvezető előtt személyesen kijelenti, hogy egymással házasságot köt. Az Alaptörvénnyel összhangban tehát csak férfi és nő köthet érvényesen házasságot.

Mivel a nem biológiailag teljesen nem változtatható meg, az indítványban foglalt értelmezés szerinti nemiség anyakönyvi nyilvántartásban történő jogi elismerése önmagában Alaptörvénybe ütköző helyzetet valósítana meg, tekintettel arra, hogy az figyelmen kívül hagyná a kiemelt alaptörvényi védelmet élvező, keresztény alapokon nyugvó házasság jogintézményének lényegét.

Az Alaptörvény L) cikkében foglaltak szoros kapcsolatban állnak továbbá az Alaptörvény R) cikk (4) bekezdésében foglaltakkal is, vagyis azzal, hogy Magyarország alkotmányos önazonosságának és keresztény kultúrájának védelme az állam minden szervének kötelessége. Az ember mint teremtett lény férfi vagy női nemű lehet, más kategória sem jogilag, sem ténylegesen nem képzelhető el. Az a megközelítés tehát, amely az emberi nemek tényekre alapozottságát viszonylagossá teszi, ellentétes azokkal az értékekkel, amelyekre Magyarország Alaptörvényének rendelkezései épülnek.

Álláspontom szerint tehát a támadott törvényi rendelkezések az Alaptörvénnyel – a fentiek alapján – összhangban állnak.

Kérem tájékoztatásom szíves elfogadását.

Budapest, 2021. augusztus „ 3. ”

Tisztelettel:

Gulyás Gergely
miniszter

2.